

במדבר פרק כ"ג (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום: במדבר פרק כ"ג — מחזורי הנבואה של בלעם

המבנה התלת-חלקי של סיפור בלעם ובלק

לסיפור בלעם ובלק שלושה חלקים עיקריים: (1) שליחת שליחים מבלק לבלעם והדיאלוג ביניהם, (2) מסע בלעם עם האתון והמלאך, ו-(3) החלק המרכזי — בלעם ובלק יחד מנסים לייצר קללות. הכל בסיפור הזה קורה בשלושות: האתון הוכתה שלוש פעמים, ולמרות שדיאלוגי השליחים התרחשו רק פעמיים (סירוב ראשון, ואז הסכמה), המפגש עם בלק עצמו מתפקד כחזרה שלישית על אותו דיאלוג, כאשר בלק שואל "הלא יכלתי כבדך?" ובלעם עונה שזה לא עניין של כבוד אלא של לדבר רק מה שה' אומר.

מיקום גיאוגרפי וקצב (סוף פרק כ"ב לתוך פרק כ"ג)

חלוקת הפרקים מעט לא מדויקת — הפרק באמת צריך להתחיל עם "ויהי בבקר" בסוף פרק כ"ב. המיקומים חשובים, אם כי הגיאוגרפיה המדויקת שלהם לא ברורה. בלק ובלעם נפגשים תחילה בעיר מואב (עיר מואב, בגבולה). לאחר מכן הם הולכים לקרית חוצות, שם בלק עושה זבח ושולח מנות לבלעם — זה מתפקד כמחווה של פיוס, מראה שהוא לא באמת כועס למרות הוויכוח הקודם ביניהם. הם לנים, והלינות החוזרות גם מקצבות את הסיפור וגם כנראה נושאות משמעות עמוקה יותר. בבקר, בלק לוקח את בלעם לבמות בעל — במה (מקום גבוה) הנקראת על שם האל הכנעני בעל — שמשם בלעם יכול לראות את *קצה העם*, חלק מהעם אך לא את כולו, מכיוון שהמחנה גדול מכדי להיראות מכל נקודת תצפית גבוהה בודדת.

ההכנה הקרבנית — קרבנות ככלי לנבואה

בלעם מורה לבלק לבנות שבעה מזבחות ולהכין שבעה פרים ושבעה אילים. זה מגלה משהו שמעולם לא נאמר במפורש בכל הדיון על קרבנות בספר ויקרא: קרבנות הם מנגנון לקבלת נבואה. אתה רוצה שאלוהים ידבר אליך? הבא קרבן. תקדים מופיע בטקס הסוטה, שם אלוהים מגלה אם האישה חטאה דרך קרבן מנחה — ואכן כל קרבן מנחה הוא באמת דרך גלגול את רצון ה', וזו הסיבה שתפילת מנחה מנציחה זאת. בלק עושה כהוראות בלעם, ושניהם מקריבים פר אחד ואיל אחד על כל מזבח.

איך בלעם מקבל נבואה (פסוקים ג'–ו')

בלעם אומר לבלק להתייצב על עולתו (*התייצב על עולתך*) — עמידה טקסית, להיות חלק מהתהליך — בעוד בלעם הולך לבדו. הוא אומר "אולי" ה' יקרה לו (*יקרה*). המילה שפי מתארת את אופן ההליכה של בלעם — איזושהי תרגול מדיטיבי, הליכה לבד בהרהור עמוק, השיטה הידועה שלו לעורר נבואה.

זה עובד: *ויקר אלקים אל בלעם* — אלוהים נקרה לבלעם. המילה *ויקר* פירושה משהו כמו מפגש מקרי או מפגש. בלעם מדווח לאלוהים שהכין את שבעת המזבחות והקריב על כל אחד — בעצם אומר "עשיתי את החלק שלי, עכשיו אתה תעשה את שלך".

וישם ה' דבר בפי בלעם — "שם דבר בפי בלעם." המדרש קורא זאת באופן היפר-מילולי (כמו רסן המושם בפי בהמה כדי להוביל אותה), אבל באופן אידיומטי זה פשוט אומר שאלוהים נתן לו מסר להעביר. אלוהים אומר לו: חזור לבלק ודבר זאת.

המשל/נבואה הראשונה (פסוקים ז'–י')

בלעם חוזר ומוצא את בלק עדיין *נצב על עולתו* (עומד על קרבנו) עם כל שרי מואב. *וישא משלו* — הוא נושא את משלו, מתחיל לדבר נבואית בצורה פיוטית. השיר עוקב אחר מקבילה ביבליית קלאסית לאורך כולו:

- **מקור:** *מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם* — בלק הולך אותי מארם / מלך מואב מהררי קדם (מסופוטמיה).

- **הבקשה:** *לכה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל* — לך קבה יעקב / זעם ישראל. הצימוד יעקב-ישראל הוא המקבילה הפיוטית הבסיסית ביותר להתייחסות לעם.

- **הסירוב:** *מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'* — איך אקב מה שאל לא קבה / אזעם מה שה' לא זעם? (*ארה* ו*קבה* הם מילים נרדפות לקלה).

- **החזון:** *כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו* — מראש צורים אראנו / מגבעות אשורנו. זה מקביל לתיאור של בלעם עצמו על בואו מהרים.

- **ייחודם:** *הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב* — עם לבדד ישכן / ובגוים לא יתחשב — כלומר הם חזקים מכולם, לא מפחדים.

- **ריבויים:** *מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל* — מי מנה עפר יעקב / מספר את רובע ישראל? העפר אולי מעלה את ענן האבק שמעלה צבא גדול צועד. *רובע* קשה לתרגום אבל מקביל ל*עפר* — אולי מתייחס למחנותיהם.

- **המשאלה:** *תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו* — תמות נפשי מות ישרים / ותהי אחריתי כמוהו. *אחרית* פירושה סוף טוב, כמו לעתים קרובות בתנ"ך. האזכור של מוות נראה מוזר מכיוון שמוות אינו טוב, אבל הכוונה היא: אם יש לך חיים נהדרים, יש לך מוות טוב. בלעם מבצע קנאה — הוא מאחל שיכול היה להיות כמותם.

תגובת בלק והפזמון החוזר של בלעם (פסוקים י"א–י"ב)

בלק זועם: "מה עשית לי? לקב איבי לקחתיך והנה ברכת בריך!" בלעם עונה במה שהופך לפזמון החוזר שלו: "הלא את אשר ישים ה' בפי אתו אדבר." זה משלים את המחזור הראשון.

המחזור השני: שינוי מיקום — שדה צופים, ראש הפסגה

האסטרטגיה של בלק היא לקחת את בלעם לנקודת תצפית אחרת. הרציונל לשינוי מיקומים גיאוגרפיים אינו ברור לחלוטין, אבל הרעיון נראה שבלעם רואה את העם בצורה מסוימת שגורמת לו לנבא בחיוב — אולי מזווית אחרת הוא יראה משהו שיאפשר קללה. הם הולכים לשדה צופים ראש הפסגה — באופן בולט אותה פסגה שבה משה מת מאוחר יותר. *פסגה* היא כנראה במקור שם מקום ספציפי, לא מילה גנרית ל"פסגה", אם כי היא הפכה לשימוש כזה.

אותו טקס חוזר: שבעה מזבחות, פר ואיל על כל אחד. בלעם משתמש באותה לשון — **אקרה** — צורת נפעל, כלומר "אכין את עצמי כך שה' יקרה לי", ממקם את עצמו כמקבל פסיבי של מפגש אלוהי.

הבדל סיפורי עדין במחזור השני

הבדל בולט: במחזור הראשון, ה' פשוט שם מילים בפי בלעם והוא מתחיל לדבר. במחזור השני, בלק כבר יודע את הטענה של בלעם ושואל ישירות: "מה דבר ה'?" זה משקף את התקדמות הדיאלוג — בלק הפנים את זה שבלעם טוען להיות רק שופר.

הנבואה השנייה: אלוהים לא משנה את דעתו (פסוקים י"ח–כ"ד)

כוחו של ישראל — דימוי האריה

השיר מסתיים בדימוי המקביל לתיאור הכוח הלאומי בנבואה הראשונה: **הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא** — העם קם כלביא (*לביא* ו*ארי* הם שתי מילים לאריה, אולי צעיר ומבוגר). **לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה** — "לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה". המקבילה של אכילה/שתיה היא אידיומטית לניצחון צבאי, לא שתיית דם מילולית.

הטיעון החכם של בלק (פסוק כ"ה)

הפעם בלק לא שואל "מה עשית לי?" כי הוא כבר יודע את התשובה מהמחזור הראשון. במקום זאת, הוא מעלה טיעון חד יותר: **גם קב לא תקבנו גם ברך לא תברכנו** — "בסדר, אל תקלל אותם. אבל מי הכריח אותך *לברך* אותם? לפחות תשתוק! אם אלוהים לא יתן לך לקלל, פשוט אל תגיד כלום."

תשובת בלעם: חובה חיובית, לא רק ריסון (פסוק כ"ו)

תשובת בלעם מגלה הבחנה חשובה: **כל אשר ידבר ה' אתו אעשה** — "כל אשר ידבר ה' אתו *אעשה*." קודם לכן הוא אמר **אשר ישים ה' בפי אתו אשמר לדבר** — *אשמר* (אשמור) הוא תמיד *לא תעשה*, מצוות לא תעשה: לא אלך נגד ה'. אבל עכשיו הוא מוסיף את הממד החיובי: **אעשה** — אני חייב לעשות באופן אקטיבי מה שאלוהים מצווה. זה כמו *מצוות עשה*. ההצעה של בלק ל"טו כיס" דרך שתיקה לא תעבוד — אם אלוהים אומר לבלעם לדבר ברכה, הוא *חייב* לדבר אותה.

הכנה למחזור השלישי — ראש הפעור (פסוקים כ"ז-כ"ח)

בלק עדיין לא מיואש. הוא מציע מיקום שלישי, עכשיו במסגור תיאולוגי מפורש: **אולי יישר בעיני האלקים** — "אולי יישר בעיני האלקים" לקלל משם. האפשרויות הפרשניות למה שינויי המיקום האלה מייצגים כוללות:

1. **אסטרטגי**: בלעם ממשיך להתרשם מכוחו של ישראל; אולי מזוויית אחרת הוא ימצא חולשה, דרך פנימה.

2. **רוחני**: אולי הוא ימצא איזה *און* (חטא) — מכיוון שאלוהים אמר שהוא לא רואה חטא ביעקב, אולי מנקודת תצפית אחרת איזה חטא יהיה נראה.

הם הולכים לראש הפעור — פעור הוא שם הר (אותו פעור של *בעל פעור*, מילולית "בעל הפעור"), המשקיף על ה*ישימון* (מישור/מדבר). אותו טקס של שבעה מזבחות עם פרים ואילים מבוצע. הפרק מסתיים כאן, עם הנבואות השלישית והרביעית שיבואו.

פנייה לבלק — הורדה בדרגה

בלעם פותח בפנייה לבלק: **קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפור** — "קום בלק ושמע; האזינה עדי בנו צפור." בנבואה הראשונה, בלק נקרא *מלך מואב*; עכשיו הוא רק *בן צפור*. זה מייצג הורדה בדרגה במסגור הרטורי.

הטיעון התיאולוגי המרכזי

הנושא המרכזי של הנבואה השנייה הזו הוא **שאלוהים לא משנה את דעתו. לא איש אל ויכזב וכן אדם ויתנחם** — אל לא איש שיכזב או בן אדם שיתנחם. אדם מדבר ולא עומד בזה (*ויכזב*), או מדבר ומשנה את דעתו (*ולא יקימנה*). אבל אלוהים: **הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה** — "הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה." המסר לבלק הוא חד: אתה חושב ששינוי הזווית ישנה את החלטת אלוהים? זה לא יקרה.

שינוי בפרספקטיבה — מהעם לאלוהים

הנבואה הראשונה התמקדה בגדולת העם עצמו — מקורם, ייחודם, ריבויים. הנבואה השנייה עוברת לפרספקטיבה של אלוהים על ישראל:

- **לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל** — אלוהים לא רואה חטא ביעקב, לא רואה רע/צרה בישראל.

- **ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו** — "ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו." כאן *מלך* אינו מלך מואב אלא מקביל ל*ה' אלקיו* — אלוהים הוא מלכם. *תרועה* יכולה גם להיות מובנת מילולית כתקיעת שופר — נוכחות אלוהים מוחשית איתם.

היחס ההיסטורי של אלוהים — יציאת מצרים

אל מוציאים ממצרים — "אל מוציאים ממצרים." כפי שרש"י ציין בנבואה הראשונה, העם לא רק עזב את מצרים בעצמו (*עם יצא*); אלוהים הוציא אותם באופן אקטיבי. *אל* זה פועל עם **כתועפת ראם** — כוח/הוד של *ראם* (כנראה בעל חיים חזק, גבוה, סוג של שור).

קסם לא יכול לגעת בהם

כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל — אין נחש שעובד נגד יעקב, אין קסם נגד ישראל. זה פונה ישירות לאסטרטגיה של בלק: אתה חושב שאתה יכול לבוא עם *קסמים* (טקסים קסומים) לקלל אותם? הם חזקים מזה.

פסוק קשה

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל — פסוק זה קשה יותר לפרש. הקריאה הטובה ביותר מחברת אותו לנושא המקיף: מה שקורה לישראל הוא *פעולת אלוהים* (*מה פעל אל*). אתה לא יכול ללכת נגד זה כי זו פעולה אלוהית.

תמלול מלא

לכך שאני יכול רק לומר מה שה' אומר וכן הלאה. זה סוג של החלק השלישי.

המיקומים הגיאוגרפיים והקצב של הסיפור

אבל זה מוביל אותנו לחלק העיקרי וזה באמת איפה שהפרק הזה צריך להתחיל. אני חושב שהם התחילו אותו פסוק אחד אחרי איפה שהוא היה צריך להתחיל. אפילו אם היית תופס אותו כאן, הוא היה צריך להתחיל **בויהי בבקר** כאן בפסוק האחרון של פרק כ"ב.

שיש מיקומים ויש כנראה חשיבות - אני לא מכיר את הגיאוגרפיה של המיקומים האלה טוב מאוד אז זה לא אומר לי כלום - אבל כנראה כל אחד מהאזורים האלה הם מקומות ידועים או מקומות שמקיפים את המקום שבו יהודים חנו וכן הלאה. אז המקום הראשון שהם נפגשים, בלק ובלעם נפגשים בעיר מואב, העיר של מואב, ובגבול מואב ואיפה שהמקום הבא הוא שאולי משם בלעם מגיע.

אז הם לוקחים אותו למקום שנקרא קרית חוצות, שזה איפה שיש להם את המסיבה הראשונה שלהם. הוא עושה זבח. הוא שולח לבלעם - זה כמו סוג של הפיוס, נכון? אנחנו אומרים שהוא לא באמת כועס עליו. הוא מזמין אותו

במדבר פרק כ"ג: נבואתו וברכתו הראשונה של בלעם

מבנה הסיפור של בלעם ובלק

אז אנחנו קוראים ספר במדבר פרק כ"ג, שהוא החלק השני של סיפור בלעם ובלק. כפי שדיברנו, יש את החלק המרכזי השני של הסיפור, שהוא אחרי כל החלק של בלק ששולח שליחים לבלעם וכל הדיאלוג ביניהם. החלק השני של בלעם בדרך והדיאלוג בינו לבין אתונו והמלאך. יש את החלק השלישי שהוא באמת החלק העיקרי, החלק המרכזי, שהוא בלעם ובלק ביחד מנסים לגרום לבלעם לקלל, לתת את קללותיו.

היה לנו בסוף הפרק הקודם, הפרק האחרון, את המפגש הראשון של בלק ובלעם, שהוא באמת המשך במובן מסוים של החלק השלישי. אמרתי שהכל כאן קורה שלוש פעמים, נכון? הוא הכה את אתונו שלוש פעמים. הדבר שקרה רק פעמיים היה הדיאלוג או הוויכוח שלו עם שליחי בלק. הוא בא פעם אחת ואמר לא והפעם השנייה אמר כן. אבל באמת הנה הפעם השלישית של אותו דיאלוג כי יש לנו את בלק עצמו שואל את בלעם, טוב, האם לא יכולתי לכבד אותך מספיק? ובלעם עונה, לא, זה לא קשור לכבוד. זה קשור

קוראים לדבר שאתה שם בפה של בהמה כדי להוביל אותה או משהו כזה? אבל זה רק ביטוי. זה אומר שהוא נתן מסר, נכון? אני נותן - לשים משהו בפה שלך אומר שאני נותן לך מסר לתת לאדם הבא. אז הוא אומר לו חוזר לבלק ואתה תדבר את זה. אז יש לו את המסר שלו.

הנבואה הראשונה של בלעם

והוא חוזר. אני רוצה לשמוע את המסר בעוד שנייה. בלעם חוזר לבלק. הוא שם עדיין **נצב על עלתו**, שזה כמו שאמרתי חלק מהתהליך, עומד עם כל השרים, כל שרי מואב.

וישא משלו - ובלעם מדבר, זה הוא נושא את משלו, את משליו, את השיר שלו. אני אומר כמו שהוא מתחיל לדבר נבואית. זו הדרך שזה מתאר את זה.

תוכן המשל הראשון

ומה הוא עושה? הוא נותן תיאור נבואי או פיזי של הסיפור של איך בלק ביקש ממנו משהו ואיך הוא לא יכול לספק את זה כי העם הזה שהוא ביקש ממנו לקלל הוא בעצם גדול. ויש כאן את המקבילות האלה, את הדואליזם הזה, וזה כמו כל השירה העברית או השירה המקראית יש.

והוא מתחיל: **מן ארם ינחני בלק** - בלק קרא לי או הוביל אותי מארם. **מלך מואב מהררי קדם** - מלך מואב שהוא אותו דבר כמו בלק הוביל אותי מהרי קדם. אז קדם הוא המזרח שבו מסופוטמיה, שבו בלעם ממנו, נקרא ארם, נקרא הרי קדם.

והוא שואל אותי: **לכה ארה לי יעקב** - קלל לי את יעקב. **ולכה זעמה ישראל** - **זעמה** היא דרך אחרת, אומרת להיות כועס, אבל כנראה אומרת להעלות כעס נגד ישראל. אז יש לנו גם את המקבילות האלה תמיד יעקב-ישראל. זה הבסיסי ביותר אם אתה רוצה לומר משהו פעמיים. אתה אומר תשתמש בשני שמות. יעקב-ישראל הם שני השמות שהשירה תמיד משתמשת בהם עבור העם.

תשובת בלעם: למה הוא לא יכול לקלל

עכשיו בלעם עונה לבקשת בלק בשירה שלו. **מה אקב לא קבה אל** - מה אני יכול לקלל? אלוהים לא קילל. אז בדיוק מתאים לשני הדברים כפי שראינו קודם. **אודה וקובה** אומרים אותו דבר. אז אני לא יכול לקלל מה שאלוהים לא קילל. אני לא יכול להעלות כעס נגד מה שאלוהים לא כועס נגד.

ואז הוא מסביר סוג של למה אלוהים לא נותן לו לקלל. למה אלוהים לא מקלל ומתאר - תזכרו שהברכות של אלוהים זה לא רק אלוהים יושב שם ומברך. ברכות טובות של אלוהים הן פעולות, נכון? העובדה שהוא נותן גדולה או נותן כוח לאנשים.

החזון מההרים

מתאר את ברכת אלוהים: **כי מראש צרים אראנו** - גם, יש כאן מקבילות לבלעם שמתאר את עצמו כבא מהרי קדם. הוא אומר ראיתי אותו מראשי הסלעים הגדולים, של הגבעות הגדולות, ההרים הגדולים. **ומגבעות אשורנו** - **גבעות** בדרך כלל הם הרים קטנים יותר או הרים גדולים יותר. ואני רואה.

הן עם לבדד ישכן - אני רואה עם שנה או חונה לבדו, במילים אחרות חזק יותר מכולם. **ובגוים לא יתחשב** - **בגוים** לא צריך לספור עמים אחרים. במילים אחרות, הוא חזק יותר מהם. הוא לא מפחד מהם.

ריבויים וגדולות

והוא אומר שהם גם עם גדול. יש הרבה מהם. **מי מנה עפר יעקב** - מי יכול לספור את עפר יעקב? אז יש הרבה. **עפר** עשוי להיות משהו כמו לפעמים אנחנו רואים כשיש צבא גדול הם הולכים ויש כמו אבק שיוצא מהרגליים שלהם כי יש צעדה גדולה. **ומספר את רבע ישראל** - אני לא יודע. יש בעיה איך לתרגם את המילה **רובע**, אבל זה חייב להיות מקביל **לעפר**, כמו אולי כמו הרובע שבו הם מתרבעים או משהו כזה.

המשאלה לחלוק את גורלם

והוא אומר - אז הוא מסיים באומר שהוא מאחל להיות כמוהם. **תמת נפשי מות ישרים** - שאמות. אני חושב **ישרים** שוב, זו מקבילות. **ותהי אחריתי כמהו** - **אחרית** היא סופו של משהו, סוף חייו של אדם. ושמות מוות נכון,

למסיבה שלו. הוא חלק מהחיים שלו, למרות שהיה להם כמו ויכוח קטן קצת לפני. ואז בבקר - זה איפה שהחלק העיקרי האמיתי של הסיפור מתחיל - הם יושבים שם, בלעם ובלק. זה גם חשוב. זה גם נותן קצב לסיפור שבו הם ממשיכים לישון שם, אבל יש כנראה איזושהי משמעות עמוקה יותר גם בשינה הזו.

המיקום הראשון: במות בעל

ובבקר, בלק לוקח את בלעם למקום שני - שלישי, מקום ראשון אם אנחנו מתחילים לספור כאן מהמקומות שבהם הוא מנסה בפועל לתת את קללותיו - שהוא במות בעל. במות בעל הוא כנראה במות במובן של מקום גבוה, גבעה שנקראת בעל. בעל הוא כמו בן באופן מפורסם האל של כנען וכן הלאה, האל אולי בגלל זה זה נקרא ככה. וזה מקום שממנו אנחנו יכולים לראות חלק מהעם שלהם, לא את כולם. הוא רואה חלק מהם. כנראה זה מחנה גדול. קשה למצוא כמו מיקום מוגבה שממנו אפשר לראות הכל, אבל הוא רואה חלק מזה. וזה איפה שבלעם הולך כאילו להסתכל עליהם ולנסות לתת את המשל שלו, את הנבואה שלו, את הקללה שלו.

ההכנה הקרבנית: קרבנות כאמצעי לנבואה

אז הסדר של זה הוא שבלעם אומר לבלק אתה צריך לבנות לי מזבח ובעצם לבנות שבעה מהם ולהכין שבעה שוורים ושבעה אילים לשחוט על שבעת המזבחות האלה. וזה בעצם חושף לנו סוד שלא ידענו בכל ספר ויקרא, שמדבר על קרבנות, שהוא **שקרבנות הם דרך לקבל נבואה**. נכון, אתה רוצה שאלוהים ידבר אליך ושאלוהים יופיע לך באיזושהי דרך, באיזושהי צורה שהוא מופיע, אחת הדרכים לעשות את זה היא להביא קרבן.

אנחנו בעצם ראינו סימן לזה בסיפור של הסוטה שבו אלוהים מגלה אם היא חטאה על ידי הבאת קרבן מנחה. ואמרתי אז שכל קרבן מנחה באמת הוא דרך לגלות את רצון ה' באיזושהי דרך. וכך תפילת מנחה, שהיא זכר לזה - בכל מקרה, בלעם מצווה שיהיו שבעת המזבחות האלה עם שבעת הקרבנות הגדולים מוכנים. זו תהיה דרך ההכנה שלו לנבואה. וזה מה שהם עושים. בלק עוקב אחריו. הם שניהם כל אחד - **ויעל** - הם מקריבים שור אחד ואיל אחד כל אחד על כל מזבח.

איך בלעם מקבל נבואה

ועכשיו בלעם אומר לבלק - וכאן יש לנו שוב את התיאור של איך הנבואה מגיעה לבלעם בצורה שאין לנו אצל רוב הנביאים האחרים. בהחלט לא בתורה אין לנו למשה. יש לנו קצת לנביאים אחרים בנ"ך.

בלעם אומר לבלק אתה תעמוד כאן. רש"י אומר תעמוד על הקרבן שלך, שזה כנראה סוג של עמידה טקסית. זה כמו תעמוד כאן, תהיה חלק מהתהליך הזה. והוא ילך, ילך לאיזושהו מקום, ילך ויטייל לבד. ואולי אלוהים יפגוש אותי, בעצם יבוא לקראתי ויראה לי משהו ואני אגיד לך. אז זו הדרך שלו לתאר איך הנבואה תבוא אליו - על ידי איזושהו סוג של הליכה, איזושהו סוג של מדיטציה, מה שהוא עושה, הוא עשוי לדבר אליו.

וילך שפי - ושפי הוא כנראה מילה, אני חושב מילה לסוג הזה של מדיטציה או סוג ההכנה הזו שבלעם עושה. ללכת בצורה מסוימת או ללכת לבד או ללכת עמוק במחשבותיו, איפה שזה שהוא פוגש את אלוהים. שכנראה ככה הוא ידע איך להביא את הנבואה עליו.

אלוהים פוגש את בלעם

וזה קורה. מה שהוא אמר **אולי** קורה. **ויקר ה' אל בלעם** - אלוהים פוגש את בלעם. **ויקר** צריך להיות מתורגם משהו כמו פגישה או כמו מפגש מקרי, אבל אני חושב שזה התרגום הכי טוב שאני יכול לתת עכשיו.

ובלעם אומר לו, תראה הכנתי את שבעת המזבחות האלה. הקרבתי שור ואיל על כל מזבח. במילים אחרות, כשהוא אומר, הוא מתכוון לומר, אוקיי, כמו שעשיתי את החלק שלי עכשיו אתה תעשה את החלק שלך. נכון? זה מה שהוא אומר. הוא כמו תראה נתתי לך מה שאתה צריך. אז מה אתה אומר?

וישם ה' דבר בפיו בלעם. זה ממש אומר שהוא שם דבר בפיו של בלעם. המדרש כמו בן מנצל את הפשטות של זה ואומר שזה כמו מישהו ששם - איך

הוא מתחיל שוב, הוא אומר, ראשית הוא פונה לבלק, הוא אומר, **קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפור** - קום בלק, אני כאן, בן ציפור, הקשב לי. אז שוב, ראשית הוא היה *מלך מואב*, היה השני של בלק, עכשיו הוא רק בן ציפור. אז זו עשויה להיות הורדה קטנה בדרגה עבור בלק בשפה הזו, כמו שהראשון פנה אליו כמלך מואב, עכשיו הוא פונה אליו כבן ציפור.

הליבה התיאולוגית: הטבע הבלתי משתנה של אלוהים

והוא אומר, אתה חושב שאתה הולך לגרום לאלוהים לשנות את דעתו? אלוהים אינו אדם שמשקר או אומר משהו ואז הופך אותו לשקר, כי הוא לא עומד בזה. הוא לא אדם שמשנה את דעתו, שמתחרט. אדם, הוא מדבר, אומר, והוא לא עושה, או הוא מדבר, הוא לא עומד במה שהוא עשה, כי הוא שינה את דעתו. אבל מאלוהים, הוא לקח ברכה מאלוהים, זה מה שאלוהים רוצה לקחת, הוא לא יחזיר אותה. אלוהים לא שינה את דעתו, אתה חושב שאתה הולך לשנות את דעתו על ידי לקיחת זה לזווית אחרת, זה אותו דבר.

שינוי פרספקטיבה: מהעם למבט של הקב"ה

ועכשיו הוא מדבר יותר על הפרספקטיבה של הקב"ה. בקודם הוא רק התחיל עם גדולת העם מאיפה הם באים, ועכשיו הוא באמת מדבר מהפרספקטיבה של הקב"ה, כי זכרו שהנושא של השיר הזה הוא יותר על כך שהקב"ה לא משנה את דעתו, על כך שהקב"ה באמת אוהב את ישראל ויעקב, ולא רוצה לשנות את דעתו.

הוא אומר, **לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל** — הוא לא רואה רע, הוא לא רואה חטא ביעקב, הוא לא רואה שטות, רע, אנחנו יכולים לחשוב איך בדיוק לתרגם את המילה עמל בישראל. ה' **אלקיו עמו ותרועת מלך בו** — ה', אלקיו, עמו, ותרועת מלכו — אז כאן המלך הוא לא מלך מואב, המלך הוא מלך, שזה מקביל לה' אלקיו, או אלקיו כלומר מלכו, אלקיו זה דבר דומה, הוא המנהיג שלהם, הוא עמו, אז ה' עמו. התרועה שלו אולי גם ממש פירושה כמו תרועה, כמו השופר שלו, השופר שהוא תוקע הוא איתם. בעצם אלוהים איתם, הוא לא רוצה לראות רע איתם.

הקשר ההיסטורי של הקב"ה: יציאת מצרים

והוא לא רק נמצא איתם מעכשיו, זכרו שאמרתם, **אל מוציאם ממצרים** — כן, כמו שרש"י שם לב, זה לא עם יצא ממצרים, אל מוציאם ממצרים, אלוהים הוציא אותם ממצרים, הקב"ה הוציא אותם ממצרים, האל הזה, ההו"ה הזה, עם הגדולה או הרוממות, הגובה של ראם, שזה כנראה איזושהו סוג של חיה חזקה או גבוהה, יפה, כמו סוג של שור כנראה.

כישוף לא יכול לפגוע בהם

עכשיו אתה מנסה, אתה חושב שאתה הולך לבוא עם איזושהו סוג של כישוף, איזושהו סוג של טקסים לקלל אותם, **כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל** — אין נחש שעובד על יעקב, הם חזקים יותר מזה.

פסוק קשה

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל — עכשיו נאמר ליעקב. עכשיו זה קטע שקצת יותר קשה לקרוא, מה שהוא נראה אומר הוא, שוב, מתחבר לנושא, זה אל שהוא זה שמוציא ממצרים, זה האל ה' אלקיו, שעמו, אז אתה לא יכול להגיד ליעקב, אתה לא יכול ללכת נגד, כי זה מה פעל אל, זה פעולות האלוהים, זה הכי טוב שאני יכול לעשות לעת עתה.

דימוי האריה: כוחו של ישראל

שני השורות האחרונות של השיר הזה, זה חוזר לדרך שבה הוא תיאר את זה בשיר הראשון, ומתאר את הכוח, האומץ הגדול והכוח של האומה הזאת. **הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא** — לביא וארי הם שתי מילים לאריה, אולי צעיר או זקן, אני לא יודע, הוא קם כמו אריה, ולא ישכב עד שיאכל מה שהאריה אוכל, כמו טרף זה אריה שטורף, כובש חיות אחרות, ושותה את דם אויביו. וזה גם, אז יש את המקבילה הזאת בין אכילה ושתיה, כמובן שאף אחד לא שותה את דם האויבים שלו ממש, אבל זה ביטוי לניצחון במלחמה והרג.

הטיעון הנגדי החכם של בלק: פשוט תשתוק

ישר ושתהיה סופי כמו זה. במילים אחרות, הלוואי והייתי כמוהם. הם הולכים לקבל סוף טוב.

כמו הרבה פעמים בתנ"ך אנחנו רואים **אחרית** אומר לקבל סוף טוב. מוות הוא קצת מוזר כאן כי מוות זה לא דבר טוב, אבל מה שזה אומר הוא שאם יש לך חיים גדולים, אז יש לך מוות טוב. זה באמת על מה שהוא מדבר.

תגובת בלק והפזמון של בלעם

עכשיו זו הייתה הנבואה הראשונה של בלעם ובלק, כמובן, לא מאוד מרוצה. צועק עליו. מה עשית לי? ביקשתי ממך לקלל את אויבי וברכת אותם. ובלעם עונה מה שהולך להיות הפזמון שלו כל הזמן: כבר אמרתי לך שאני יכול רק לדבר מה שה' ישים בפי. זה מה שאני שומר - מה אני שומר לדבר? אז עכשיו - אז זה המחזור הראשון.

במדבר פרק כ"ג - הנבואה השנייה של בלעם וההכנה לשלישית

והוא אומר, אז הוא מסיים באומרם שהוא מאחל להיות כמוהם. **תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו** - שוב זו מקבילות. *אחרית* היא סופו של מישוה, סוף חייו של אדם. ושאות מוות נכון, ישר ושתהיה סופי כמוהם. במילים אחרות, הלוואי והייתי כמוהם, הם הולכים לקבל סוף טוב. כמו הרבה פעמים בתנ"ך אנחנו רואים *אחרית* אומר לקבל סוף טוב.

מוות הוא קצת מוזר כאן, כי מוות זה לא דבר טוב. מה שזה אומר הוא שאם יש לך חיים גדולים, אז יש לך מוות טוב. זה באמת על מה שהוא מדבר.

עכשיו זו הייתה הנבואה הראשונה של בלעם, ובלק כמובן לא מאוד מרוצה. הוא צועק עליו, "מה עשית לי? ביקשתי ממך לקלל את אויבי וברכת אותם." ובלעם עונה - מה שהולך להיות הפזמון כל הזמן? כבר אמרתי לך, אני יכול רק לדבר מה שה' ישים בפי. זה מה שאני שומר, מה שאני שומר לדבר. אז זה המחזור הראשון.

המחזור השני: מיקום חדש בשדה צופים

מחזור שני, בלק אומר לבלעם, אתה יודע מה, אולי ייקחו אותך למקום אחר, אתה תראה אותו, אתה תראה חלק ממנו שוב, בדיוק כמו קודם הם ראו רק חלק, אבל איזו זווית אחרת, אולי אתה תקלל לי משם. אז כנראה, לא ברור מה השינוי הזה של, כמו שאמרתי, שינוי מיקומים גיאוגרפיים אמור לעזור, אבל אולי הוא רואה משהו אחר, אולי הוא מבין שבלעם רואה אותם בצורה מסוימת וזה גורם לו להתנבא ככה. הוא ילך למקום אחר, הוא יראה אותם מזווית אחרת ובדרך אחרת, הוא יוכל לתת קללה.

אז הוא לוקח אותם למקום אחר שנקרא **שדה צופים בראש הפסגה**. ראש הפסגה הוא גם איפה שמשמה מת, נכון? פסגה עשויה להיות השם העצמי של הר - אנחנו אומרים פסגה במובן של הר, לא פסגה, אבל אני חושב שבמקור פסגה היא רק שם של מקום.

הטקס חוזר

ואותו דבר הם עושים שוב, יש שבעה מזבחות, שור ואיל בכל מזבח. הוא אומר את אותו דבר בדיוק לבלעם: עמוד על *עולתך*, אני אהיה *אקרה*, נכון? אז אני אהיה ה*נפעל*, מה שקורה לי מה *יקרא*. אני אכין את עצמי כדי שה' יפגוש אותי, אני אהיה נפגש לקראתו.

ואותו דבר, ה' פוגש את בלעם והוא שם משהו בפיו והוא אומר לו זה מה שאתה תדבר לבלק. והוא חוזר, אותן מילים בדיוק, הוא עומד על *עולתו* עם כל *שרי מואב*, ובלק שואל אותו, אוקיי, מה ה' דיבר?

הבדל עדין: שאלת בלק

אז זה משהו שלא היה לו קודם. קודם, בפעם הראשונה הוא פשוט פנה ל*מתנה*, הוא פשוט מתחיל לדבר. עכשיו הוא כבר אמר לבלק, בלק, שאני רק אדבר מה שה' ידבר אלי. אז בלק הוא כמו, אוקיי, אז מה ה' דיבר אליך? והוא מתחיל שוב, הוא מתחיל את הנבואה שלו שוב, והוא בעצם יש לו את אותו, חוזר על אותו דבר שוב, אבל גם מתייחס לעובדה שזו הפעם השנייה.

הנבואה השנייה: אלוהים לא משנה את דעתו

פנייה לבלק - הורדה בדרגה במעמד

האפשרויות הפרשניות של שינויי המקום

אז שוב, נראה שהמקומות האלה אמורים איכשהו להראות את החולשה של העם, אולי כפי שאנחנו רואים, בלק, בלעם מתרשם כל הזמן מהחולשה של העם, או מהכוח של העם, ואנחנו יכולים גם לפרש את זה אם אתם רוצים, רוחנית הוא רואה את המעשים הטובים שלהם, הם אנשים טובים, אולי מהצד השני, הוא יוכל לראות איזושהי חולשה, הוא ימצא. אנחנו יכולים לפרש את זה במונחים אסטרטגיים, הוא מחפש דרך להיכנס לסוג של חולשה, ואז כנראה מבין שמה שאלוהים עושה זה גם הכוח שיש להם, אז הוא הולך למצוא איזושהי חולשה, איזושהי זווית להיכנס. או שאתה יכול לפרש את זה רוחנית כמצאת איזושהו חטא או איזושהי בעיה, כמו שאמרנו, להביט און ביעקב, אולי נמצא איזה און.

המקום השלישי: ראש הפעור

אז זה מה שהוא עושה, הוא לוקח אותם למקום שלישי, **ראש הפעור**. ופעור כנראה זה גם שם של הר, וכמובן שאנחנו יודעים שיש גם בעל פעור, הבעל של פעור, זה המשמעות המילולית של זה, נכון, האל שנקרא בעל, בעל זה פשוט מילה לאדון, נכון, האדון של פעור. **והנשקף על פני הישימון** — שממנו יש נוף של הישימון, ושל המישור הזה שנקרא ישימון.

ואותו תהליך, שבעת המזבחות, עם שבעה פרים, שבעה אילים, והם עושים את זה. ועכשיו אנחנו הולכים לעצור, כי הפרק נעצר כאן, מאיזושהי סיבה מוזרה, אז נעצור גם, ונמשיך את הנבואה השלישית והרביעית, שהיא לא באמת חלק מהסיפור, כי אין את כל התהליך בה, בפרק הבא.

אז עכשיו בלק כבר כועס, והוא לא מגיב, מה עשית, כי הוא כבר יודע את התשובה, הוא כבר יודע את התשובה לשאלה ששאל בפעם הקודמת, ביקשתי ממך לקלל ואתה ברכת, הוא יודע את התשובה, התשובה היא ה' אמר לך.

אז בלק אומר לבלעם, אתה יודע מה, יש לי פתרון בשבילך. אוקיי, אתה יודע מה, אלוהים לא רוצה לקלל אותם, אוקיי, אני לא יכול ללכת נגדך, אתה לא יכול ללכת נגד זה, אבל מי הכריח אותך לברך אותם? לפחות פשוט תשתוק, אם אלוהים רק רוצה לברך, פשוט תהיה שקט.

תשובת בלעם: מצוות עשה לדבר

ובלעם עונה, לא, לא הבנת מה אמרתי. לא התכוונתי רק לומר, ה' תמיד, ה' פירושו אני אשמור, אני לא אלך נגד ה', זה נכון, אבל מלבד זה שאני לא יכול ללכת נגד ה', יש לי גם מצוות עשה, כל מה שה' אומר לי לעשות, אני חייב לעשות את זה, זה כמו מצווה, אני אעשה. אז ביקשת ממני לצאת מהבעיה על ידי שתיקה, כמו לעשות וטו כיס, זה לא יעבוד. אם ה' אומר לי לומר משהו, אני חייב לומר את זה.

הכנה למחזור השלישי: ראש הפעור

אוקיי, עכשיו בלק עדיין לא מיואש, הוא עדיין מנסה פעם שלישית. בלק אומר לבלעם, אוקיי, תן לי לקחת אותך למקום אחר. עכשיו אנחנו כבר מבינים שזה אלוהים שאנחנו צריכים לפייס כאן, שאנחנו מבינים את זה, אולי ניקח אותך למקום שלישי, אולי נהיה ישירים, אולי נהיה נכונים בעיני אלוהים, ותקלל אותו, תקלל את העם בשבילי משם.